

Initiatiefvoorstel experiment loting

Haarlemse participatie door middel van loting;

een voorstel voor het een experiment met participatie door middel van loten van Haarlemmers

Samenvatting

'Grondbeginsel van een democratische staatsinrichting is vrijheid (...) Een van de kenmerken van vrijheid is dat men om de beurt wordt geregeerd en zelf regeert.'

Zo vatte Aristoteles in de 4e eeuw voor Christus één van de belangrijkste grondbeginselen van de Atheense democratie samen: alle mannen met stemrecht* zijn afwisselend zowel bestuurder als bestuurde, machthebber als onderdaan. Bij het selecteren van degenen die besluiten namen speelde loting een belangrijke rol. Zo werd politieke gelijkheid bevorderd en de macht van enkele machtigen geneutraliseerd.

Kan loting ook in de moderne democratie een bijdrage leveren bij burgerparticipatie, om zo andere Haarlemmers dan alleen de 'usual suspects' te betrekken bij besluitvorming? Dat willen wij uitproberen met een experiment, waarbij een groep Haarlemmers via loting wordt geselecteerd om mee te praten over een concreet onderwerp: de bereikbaarheid van onze stad.

Besluitpunt

De gemeenteraad van Haarlem stemt in met:

- **het voorstel tot het instellen van een experiment met het doen van participatie van Haarlemmers middels loting;**
- **daarvoor het college opdracht te geven de organisatie en invulling van het programma op zich te nemen in samenwerking met de initiatiefnemers;**
- **het eerste experiment te laten plaatsvinden in het najaar van 2016 op het onderwerp bereikbaarheid (bijvoorbeeld een onderdeel van de Structuurvisie Openbare Ruimte (SOR));**
- **de extra kosten te dekken uit het beleidsveld participatie en communicatie.**

***circa 20% van de bevolking*

PARTIJ VAN DE ARBEID

Initiatiefvoorstel experiment loting

Initiatiefvoorstel experiment loting

Toelichting

Inhoud

1. Doe-democratie
2. Loting
3. Openbare ruimte
4. Kosten en capaciteit
5. Bronnen

1. Doe-democratie

Onze democratie is een groot goed. Te midden van alle staatsvormen, bestaat er in de ogen van de initiatiefnemers van dit voorstel niets beters. Maar dat wil niet zeggen dat de democratie niet in beweging is. Om onze democratie sterk te houden, is het belangrijk dat die mee verandert met een veranderende omgeving. Daarom willen wij experimenteren met vernieuwing en verandering.

In het coalitieakkoord hebben D66, PvdA, GroenLinks en CDA zich uitgesproken voor een eigentijdse en democratische stad, waarin het stadsbestuur zich open en meewerkend opstelt en de invloed van Haarlemmers op hun buurt en in hun stad wordt vergroot.

Eén manier waarop dit vorm kan krijgen is de doe-democratie. Via burgerinitiatieven krijgen bewoners rechtstreeks invloed op hun eigen leefomgeving. Het is dan ook positief dat deze steeds vaker van de grond komen in Haarlem. Maar burgerinitiatieven zijn niet het enige antwoord. Naarmate burgerinitiatieven meer ruimte krijgen, moeten ook andere burgers meer kansen krijgen zich uit te spreken.

Een veel genoemd nadeel van nieuwe vormen van participatie is dat vooral de meest actieve burgers deelnemen. Daardoor is representativiteit vaak beperkt, is er weinig gelegenheid voor tegengeluid en kan er ongelijkheid ontstaan. Hogeropgeleide actieve burgers krijgen dan immers meer invloed op de besluitvorming dan andere Haarlemmers. Wanneer deelnemers worden geselecteerd via loting, kan dit bezwaar worden weggenomen.

Nu is “gedoe” in elke vorm van democratie onvermijdelijk, maar voor een optimaal functionerende vorm moet de minderheidsstem ook voldoende tot zijn recht komen. Bij spanning tussen doen van de gemeente en die van burgers, blijft de beslissingsmacht liggen bij de raad.

Initiatiefvoorstel experiment loting

2. Loting

In het klassieke Athene van de vijfde en vierde eeuw voor Christus werden de belangrijkste bestuursorganen ingevuld via loting: de Raad van 500 (de Boulè), de Volksrechtbank (Heliaea) en nagenoeg alle Magistraten (de Arkhai). Loting had verschillende voordelen. Het doel was om politieke gelijkheid te bevorderen en zoveel mogelijk burgers te laten deelnemen aan het bestuur. Loting diende ook om de persoonlijke invloed van enkele machtigen te neutraliseren en corruptie te vermijden.

Tot aan de Franse Revolutie is loting vaak aangewend als middel voor politieke besluitvorming. Niet alleen in Athene, maar ook tijdens de renaissance in bloeiende republieken als Venetië en Florence werd loting ingezet voor de benoeming van functionarissen. Zo werd de doge van Venetië benoemd via een ingewikkeld systeem van loting uit meerdere vooraanstaande families.*

In zijn essay 'Tegen verkiezingen' bepleit David van Reybrouck het opnieuw inzetten van loting als middel om tot politieke besluiten te komen. Het kan er volgens hem toe leiden dat het algemeen belang en lange termijn doelstellingen meer aandacht krijgen dan in een representatieve democratie, waar politici sterk gericht zijn op het winnen van de volgende verkiezing.

Loting trekt mogelijk een bredere groep burgers dan vrijwillige aanmelding. Mensen die zich nooit uit zichzelf zouden hebben aangemeld, komen wel wanneer je hen persoonlijk uitnodigt. Ze voelen zich verantwoordelijk. Zo kun je een veel representatievere doorsnee van de bevolking krijgen dan wanneer je mensen oproept om zichzelf aan te melden.

De initiatienemers willen bekijken of participatie via loting ook in Haarlem kan worden toegepast. Wij stellen daarom een experiment voor, waarbij een groep Haarlemmers via loting wordt geselecteerd om over een concreet onderwerp mee te praten. Daarnaast willen we ook inzicht krijgen wat ingelote burgers het meeste stimuleert om mee te doen: de aantrekkelijkheid van het onderwerp of een kleine vergoeding. Bij een tweede experiment waarbij wel sprake is van een kleine vergoeding (boekenbon oid) voor de participatie van burgers*** Niet om een precedent te scheppen, maar wel om inzicht te krijgen hoe we de inwoners, die we anders niet veel horen, kunnen activeren mee te doen. (Montessori-democratie, blz. 105)

3. Openbare ruimte

Actieve burgers geven met hun initiatieven vaak antwoord op hun eigen problemen. Middels dit initiatief willen we nu de denkracht, creativiteit en betrokkenheid van de Haarlemmers activeren voor eigen belang overstijgende vraagstukken binnen de gemeente. Het experiment is gebaat bij beleidsvrijheid voor de deelnemers om hun mening te vormen.

Inwoners en gemeente komen elkaar tegen in de openbare ruimte. Onze ervaring is dat inwoners zich het snelste een mening vormen over onderwerpen die te maken hebben met de inrichting of bereikbaarheid van de stad. Het raakt iedereen. Daarom stellen wij voor bereikbaarheid als onderwerp te kiezen voor een experiment met participatie via loting.

In het 4^e kwartaal van dit jaar is participatie voorzien op de gehele Structuurvisie Openbare Ruimte (SOR). Dit experiment kan daarop aanhaken. Er is in het voortraject van de SOR ook participatie geweest waardoor de sturingsmogelijkheden op de SOR beperkter zijn. Het is wel zaak de verwachtingen over de sturingsmogelijkheden van de betrokken burgers goed aan te geven. Juist de

Initiatiefvoorstel experiment loting

samenhang van alle onderwerpen in de SOR (rood, groen, grijs en blauw) maakt het interessant voor een experiment met participatie, omdat er verschillende belangen goed moeten afgewogen.

Een vervolg met een experiment kan plaats vinden op de meer concrete uitvoeringsagenda. Dan kunnen we ervaren of inwoners meer geneigd zijn te participeren op abstracte of meer concrete onderwerpen.

We stellen voor een voorbereidingscommissie in te stellen die samen met de ambtelijke specialisten het experiment voorbereidt.

4. Kosten en capaciteit

Een experiment met loting legt beslag op de ambtelijke capaciteit voor het opzetten van de participatie met willekeurig gelote personen. Ook het opzetten van het lotingsproces en het begeleiden ervan vraagt om capaciteit. Daarnaast zijn er tijdens de participatie zelf verschillende functies nodig, zoals een mediator en een voorzitter.

We denken ook dat het verstandig is om een acceptabele respons te krijgen om mensen een bedankje in de vorm van een (boeken)bon in het vooruitzicht te stellen. Eerdere experimenten laten zien, dat een dergelijke bescheiden compensatie de respons ten goede komt.

De kosten schatten we op circa 10.000€ te dekken door de pilot onder te brengen in het programma Duurzame Stedelijke Vernieuwing.

Raming:

- kosten selectie, aanschrijven van respondenten inclusief attentie €5.000
- organisatie participatie €5.000
- overige kosten als inhuur van externe voorzitter, digitale participatie etc. vallen binnen de al reeds geplande trajecten voor de SOR.

5. Bronnen

**Tegen verkiezingen, David van Reybrouck, Amsterdam, 2013*

***De gemeenteraad heeft geen toekomst, Jasper Loots e.a., Eindhoven, 2014*

****Montessori-democratie, Evelien Tonkens e.a., Amsterdam, 2015*